

AKADÉMIA KLASICKEJ EKONÓMIE 2017

Vplyv myšlienok F. A. Hayeka na rozmach decentralizovaných mien v súčasnosti

Úvod

Rozmach digitálnych technológií v súčasnosti pokročil natoľko, že sa začala v ekonomických kruhoch diskutovať otázka možnosti vytvorenia bezhotovostnej spoločnosti. S tým neodmysliteľne súvisí nedávny vznik digitálnych mien, nazývaných tiež kryptomeny. V tejto eseji uvidíme, že digitálne kryptomeny, z ktorých najznámejší a zatiaľ najstabilnejší je Bitcoin, vytvárajú vhodné prostredie pre menovú konkurenciu. To, že k vytvoreniu digitálnych decentralizovaných konkurenčných kryptomien dochádza práve v 21. storočí, ktoré je ovplyvnené inováciami a digitalizáciou zo strany súkromnej sféry nie len v oblasti ekonomiky, nie je pre mnohých vôbec prekvapivé. Avšak, málokto vie, že základné princípy, na ktorých tieto kryptomeny stoja, pomenoval už pred niekoľkými desaťročiami vplyvný ekonóm Rakúskej školy – Friedrich August von Hayek.

Cieľom tejto eseje je analyzovať vplyv a dedičstvo myšlienok F. A. Hayeka pri vytváraní digitálnych decentralizovaných kryptomien v súčasnosti. Samozrejme, esej nemá za cieľ presvedčiť čitateľa, že Hayek či iní ekonómovia tejto doby popísali technologický základ kryptomien. Zdá sa však, že teoretické ekonomické základy, na ktorých kryptomeny stoja, pramenia práve z Rakúskej školy. Teoretickým východiskom tejto eseje je teória peňazí Rakúskej školy.

Kryptomeny ako decentralizované platidlo

V podstate neexistuje pádny dôvod, prečo by mena – čiže všeobecne akceptovaný výmenný prostriedok – mala byť vytváraná a kontrolovaná výlučne štátom, a teda, aby každá krajina mala svoju jedinou oficiálnu menu. Avšak, v minulosti sa to ukázalo ako výhodne najmä kvôli plateniu daní a kvôli krytiu deficitov štátnych rozpočtov, ktoré boli obrovské najmä v období vojen.

Môžeme argumentovať, či je vhodnejšie, aby menu kontroloval štát alebo naopak, aby bola decentralizovaná a nezávislá na vláde. Prvú možnosť by určite presadzoval John Maynard Keynes za svojej doby a argumentoval by tým, že štát predsa má pomáhať riešiť cyklické výkyvy ekonomiky pomocou monetárnej (a tiež fiškálnej) politiky, čo bez centralizovanej meny samozrejme nejde. Dnes už však vieme, že Keynesova teória na sto percent určite nefunguje. Príčiny môžu byť rôzne. Je však ťažké zabezpečiť to, aby jednotliví predstavitelia vlády vykonávali takú hospodársku politiku, ktorá by bola správna, a ktorá by bola zároveň koordinovaná aj s ostatnými politikami iných vlád.

Proti Keynesovi však argumentoval celú svoju profesionálnu ekonomickú kariéru Friedrich August von Hayek, napríklad v teórii peňazí. Keynesiánska politika bola od Veľkej hospodárskej krízy využívaná a je využívaná až do súčasnosti. Ekonomické výsledky a rôzne krízy, ktoré súčasná ekonomická prax sleduje sú však dôkazom toho, že dnes je ten správny čas použiť argumenty ľudí, ktorí pred Keynesiánstvom varovali.

Centrálne authority dnes môžu pomocou nadhodnotenia či podhodnotenia meny regulovať vývoj určitej ekonomiky. Treba tiež pripomenúť, že členské štáty eurozóny túto možnosť samozrejme stratili prijatím eura, no nedá sa povedať, že to je dobré. Naopak, je to zlé. 19 rôznych ekonomík je totiž ovplyvňovaných jednou menou. Táto téma je však na inú diskusiu. Podstatné je, že tieto authority v rukách veľmi silnú zbraň, ktorú môžu použiť spôsobom, ktorý je správny a kompatibilný s trhovým mechanizmom, ale tiež spôsobom, ktorý im prinesie zisk, ale z dlhodobého a štrukturálneho hľadiska prinesie ekonomike negatívny vývoj. Typickým príkladom je tlačenie peňazí na krytie vládnych deficitov. Práve preto zdôrazňoval Hayek potrebu menovej konkurencie ako riešenie problému zneužívania moci fiškálnych a menových autorít.¹

Prvá decentralizovaná mena nezávislá na inštitúciách vznikla v roku 2009² a je ňou dnes veľmi diskutovaná kryptomena Bitcoin. Bitcoin je založený na transparentnosti, skôr než na autoritách. Ide totiž o open-source sieť, kde sa teda všetky transakcie dajú ľahko vyhľadať. Transparentnosť transakcií bola zabezpečená vytvorením siete Blockchain, v ktorej je zaznamenávaná história všetkých transakcií pomocou meny Bitcoin. Bitcoin funguje na systéme peer-to-peer a žiadna

¹ HAYEK, F.A.: *Soukromé peníze: Potřebujeme centrální banku?* Praha: Liberální institut, 1999. ISBN 80-902701-1-5, str. 30.

² KAMINSKA, Izabella. Rival bitcoin currency endures volatile trading debut. *Financial Times*[online]. 2017 [cit. 2017-11-19]. Dostupné z: <https://www.ft.com/content/3333e108-776d-11e7-90c0-90a9d1bc9691>

centrálna autorita túto menu nemôže kontrolovať.³ Práve to robí Bitcoin v dnešnej dobe zrejme atraktívnym. Ľudia čím ďalej tým viac vládnyh autoritám nedôverujú a vyhľadávajú všetko, čo je vytvorené súkromným sektorom, len aby nemuseli svoje úspory dať do rúk štátu.

Dôvera v Bitcoin sa začala v súčasnosti skloňovať najmä ako výsledok faktu, že je decentralizovanou menou. Údajne je to dokonca práve decentralizácia, čo vytvára jeho hodnotu.⁴ Ako je možné, že ľudia začínajú čoraz viac dôverovať niečomu úplne novému, takmer nevyskúšanému, vytvorenému jednotlivcom? Ľudia zo svojich skúseností podvedome cítia, že trh je samoregulujúci a že keď niečo na ňom zlyhá, tak to bude nahradené niečím novým a stabilnejším. Preto vedia, že každý produkt (vrátane meny či iných finančných produktov) vytvorený súkromnou osobou, ktorý sa chce na trhu udržať, musí byť stabilný. To implikuje maximalizáciu snahy o stabilitu ceny tovarov, služieb, finančných produktov a rovnako aj meny. Zásadná podmienka pre cenovú stabilitu je teda konkurencia, ktorá v nami diskutovanom prípade mien vzniká práve tým, že sú odrezané od centrálnej autority.

Menová konkurencia

F. A. Hayek navrhoval, aby všetky krajiny spoločného jednotného trhu spolu s ostatnými neutrálnymi krajinami Európy a Severnej Ameriky podpísali dohodu o vzájomnom uznávaní mien. V praxi teda malo dôjsť k tomu, aby každý mohol platiť svojou menou vo všetkých krajinách tejto dohody bez nutnosti výmeny domácej meny za zahraničnú. To by postupne viedlo k tomu, že centrálné inštitúcie by už nemohli emitovať menej spoľahlivé či užitočné meny, pretože by boli nahradené tými, ktorým by ľudia viac dôverovali.⁵ Zjednodušene povedané, išlo o návrh menovej konkurencie.

Hayek uvažoval nad tým, že by pre spoločnosť mohlo byť priaznivejšie, keby sa hodnoty jednotlivých konkurenčných mien navzájom neovplyvňovali. Každý emitent by sa tak snažil regulovať množstvo svojej meny tak, aby bola pre verejnosť čo najakceptovateľnejšia – nútila by ho k tomu konkurencia. Konkurencia mala fungovať na týchto podmienkach:

(a) pokud lidem nebude bráněno v jejich používání, pak bude existovat neustálá poptávka po penězích, o kterých se bude všeobecně předpokládat, že si udrží přibližně konstantní kupní sílu;

³ KAMINSKA, Izabella. Rival bitcoin currency endures volatile trading debut. *Financial Times*[online]. 2017 [cit. 2017-11-19]. Dostupné z: <https://www.ft.com/content/3333e108-776d-11e7-90c0-90a9d1bc9691>

⁴ BOHM, Paul. Bitcoin's value is decentralization. *Paul Bohm* [online]. 2011 [cit. 2017-11-19]. Dostupné z: <http://paulbohm.com/articles/bitcoins-value-is-decentralization/>

⁵ HAYEK, F.A.: *Soukromé peníze: Potřebujeme centrální banku?* Praha: Liberální institut, 1999. ISBN 80-902701-1-5, str. 28.

(b) spolu s neustálou poptávkou po penězích, založenou na úspěšném udržování konstantní hodnoty těchto peněz, by rostla i důvěra v to, že emitující banky udělají vše pro co nejučinnější dosažení toho-to cíle a že jej dosáhnou mnohem lépe než jakákoli monopolistická instituce, která při znehodnocování svých peněz nečelí žádnému riziku;

(c) emitující instituce může dosáhnout svého cíle regulací množství peněz v oběhu, které emituje; a

(d) podobná regulace množství každé jednotlivé měny v oběhu by nám přinesla pro všechny účely ten nejlepší ze všech prakticky možných způsobů řízení množství prostředku směny.⁶

A presne na tomto princípe predsa fungujú kryptomeny. Jednotlivci sa slobodne rozhodujú, ktorej mene dôverujú, tú nakúpia a budú ňou platiť. Ak hodnota meny prudko poklesne, ľudia v ňu stratia dôveru a prestanú ju kupovať či dokonca sa jej začnú zbavovať. Táto mena bude následne vytlačená silnejšími menami s vyššou hodnotou. Emitenti sa preto budú snažiť o maximálne udržanie stabilnej úrovne meny. V prípade Bitcoinu je táto stabilita zaručená napríklad tým, že jej tvorca určil maximálne množstvo emitovaných Bitcoinov a tým je hodnota 21 miliónov.⁷ Bitcoin sa tak nemôže donekonečna rozširovať, v dôsledku čoho je tiež zaručený akýsi minimálny limit jeho hodnoty z hľadiska strany ponuky.

Otázka znie: Ako vieme vlastne zistiť akú má mena hodnotu? Vodítkom pre ľudí je najmä internet a rôzne zdroje, kde je pravidelne publikovaná analýza vývoja hodnoty meny a jej predpovede. Rovnako to videl aj Hayek, keď predpokladal, že hodnoty jednotlivých mien a ich odchýlky od predpovedanej hodnoty sa budú zobrazovať v dennej tlači.⁸ Druhá otázka znie, či týmito analýzami a predpovedami ľudia veria. Je totiž pravda, že na internete dnes nájdeme množstvo falošných informácií. Nič nie je predsa dokonalé. Avšak ak človek chce a vie odlišovať dôveryhodné a falošné informácie, tak sú tieto informácie pre bežného človeka transparentnejšie ako menová politika jedinej centrálnej autority nepodliehajúcej akejkoľvek konkurencii. V menovej politike sa totiž vyznajú len študovaní ekonómovia, ktorých analýzy siahajú veľmi hlboko do bilancií centrálnych bánk.

S príchodom digitálnych kryptomien máme možnosť sledovať podmienky a dôsledky fungovania menovej konkurencie, ktorá, ako Hayek ekonómom vyčíta, nebola nikdy diskutovaná.⁹ To, že kryptomeny neničia, ale práve naopak, veľmi silno podporujú konkurenciu, je viac než zjavné na základe skúsenosti zo súčasnosti. Sme totiž svedkami experimentov, ktorých výsledkami sú viaceré

⁶ HAYEK, F.A.: Soukromé peníze: Potřebujeme centrální banku? Praha: Liberální institut, 1999. ISBN 80-902701-1-5, str. 67-68.

⁷ KAMINSKA, Izabella. Rival bitcoin currency endures volatile trading debut. *Financial Times*[online]. 2017 [cit. 2017-11-19]. Dostupné z: <https://www.ft.com/content/3333e108-776d-11e7-90c0-90a9d1bc9691>

⁸ HAYEK, F.A.: Soukromé peníze: Potřebujeme centrální banku? Praha: Liberální institut, 1999. ISBN 80-902701-1-5, str. 69.

⁹ HAYEK, F.A.: Soukromé peníze: Potřebujeme centrální banku? Praha: Liberální institut, 1999. ISBN 80-902701-1-5, str. 33.

digitálne alternatívne meny – tzv. altcoiny. Po bitcoine sa druhou najpopulárnejšou menou stal bitcoin.¹⁰ Tieto meny sú však zatiaľ len pár rokov na scéne a všetci nadšene očakávame ako sa budú ďalej vyvíjať. Je preto nespočetne mnoho ľudí, ktorí programujú nové a nové meny. Jedny sú menej úspešné, druhé viac. No presne takto začínali aj centrálné meny. Bitcoin zatiaľ funguje a čím ďalej tým viac sú jednotlivci nadšení, že niečo také existuje, čo vytvára vhodné podmienky pre ďalší rozvoj digitálnych kryptomien. Veď predsa aj Hayek v svojich dielach zdôrazňoval dôveru jednotlivcov ako nutnú podmienku fungovania takéhoto menového systému.

Hodnota konkurenčnej decentralizovanej meny

Podľa Hayeka je kľúčovým určujúcim prvkom hodnoty konkurenčnej decentralizovanej meny dopyt. Ponuka meny je totiž prispôsobovaná prianiu a ochote verejnosti držať a používať tú či onú konkrétnu menu.¹¹ Emitent totiž môže emitovať nekonečne veľa meny, avšak, ak ju nebude nikto ochotný držať, tak sa iba bezcielne nahromadí v banke. To je ďalší dôkaz toho, že Hayek už dávno vedel, akým smerom by sa meny mali uberať. Hodnota Bitcoinu je totiž plne závislá od dopytu po nej. Ako som už spomínala, ponuka Bitcoinu je obmedzená maximálnym emisným limitom stanoveným na 21 miliónov. To znamená, že nekonečná inflácia Bitcoinu nie je možná.

Predstavitelia Rakúskej školy požadovali návrat ku komoditným peniazom. Dôvodom boli už vyššie spomínané požiadavky na nemožnosť využívania peňazí vládou na vykonávanie svojej politiky. Dnešní predstavitelia Rakúskej školy naďalej požadujú krytie meny zlatom.¹² Hayek sám však neveril, že medzinárodný menový systém, akým bol zlatý štandard, by mohol ešte prežiť a to najmä kvôli nedôvere verejnosti.¹³ Bitcoin síce nie je komoditnou menou, ale jeho ponuka je obmedzená a navyše je, ako sme už vyššie dokázali, od vlády či iných centrálnych autorít nezávislá a tým sa znižuje riziko jej zneužitia na financovanie vládnych politík na minimum.

Ľudia si teda budú vyberať menu so stabilnou hodnotou. Hlavným dôvodom je minimalizácia rizika čo sa týka vývoja cenovej hladiny. Tieto digitálne kryptomeny majú zanedbateľnú infláciu oproti klasickým menám. Snahy o stabilizáciu inflácie kryptomien je zjavná nielen v prípade Bitcoinu. Napríklad kryptomena Quark je vytvorená tak, že každý rok je možné navýšiť jej zásobu o 0,5%

¹⁰ STROUKAL, Dominik, Jan SKALICKÝ. Bitcoin: peníze budoucnosti. Praha: Liberální inistut, 2015. ISBN 978-80-87733-26-4, str. 128.

¹¹ HAYEK, F.A.: Soukromé peníze: Potřebujeme centrální banku? Praha: Liberální institut, 1999. ISBN 80-902701-1-5, str. 81.

¹² Zlatý standard. *Mises Institute* [online]. 2014 [cit. 2017-11-19]. Dostupné z: <https://www.mises.cz/clanky/zlaty-standard-1544.aspx>

¹³ HAYEK, F.A. *Choice in Currency: A Way to Stop Inflation*. London: Institute of Economic Affairs, 2009. SBN 255 36078-9, str. 15.

dovtedy vyťaženého objemu tejto meny, čím má byť zabezpečené mierne inflačné prostredie.¹⁴ Tvorcovia kryptomien zrejme naozaj nachádzajú inšpiráciu v teórií peňazí Rakúskej školy. Alebo si len uvedomili tie isté základné ekonomické hodnoty, ktoré už dávno pred nimi objavili klasickí liberálni ekonómovia a medzi nimi aj Friedrich August von Hayek.

¹⁴ STROUKAL, Dominik, Jan SKALICKÝ. Bitcoin: peníze budoucnosti. Praha: Liberální inistut, 2015. ISBN 978-80-87733-26-4, str. 130.

Záver

Už v minulom storočí prišli predstavitelia Rakúskej školy a medzi nimi aj August Friedrich von Hayek na to, že štát ako centrálna autorita má v rukách veľmi silnú zbraň, ktorou je mena. Ak je v krajine jediná národná mena, emitovaná štátom, tak hrozí, že ju štát bude zneužívať na sledovanie svojich vlastných cieľov. A práve to sa mnohokrát dialo.

Preto Hayek navrhoval vytvorenie konkurenčných decentralizovaných mien. Ich emitenti by boli konkurenčným prostredím motivovaní udržiavať stabilnú hodnotu svojich mien. Tým by boli tieto konkurenčné decentralizované meny efektívnejšie riadené, stabilnejšie a ľudia by im viac dôverovali.

S rozmachom digitálnych technológií sa tieto myšlienky pretavil aj do praxe a začali vznikať konkurenčné decentralizované digitálne kryptomeny. Prvou decentralizovanou menou je Bitcoin a je nepochybné, že jeho popularita a očakávania čoraz viac rastú. Dôvodom je najmä jeho hodnota založená na decentralizácii, ktorá pramení z nedôvery ľudí v politiky vlády.

Zoznam použitej literatúry:

1. BOHM, Paul. Bitcoin's value is decentralization. Paul Bohm [online]. 2011 [cit. 2017-11-19]. Dostupné z: <http://paulbohm.com/articles/bitcoins-value-is-decentralization/>
2. HAYEK, F.A. *Choice in Currency: A Way to Stop Inflation*. London: Institute of Economic Affairs, 2009. SBN 255 36078-9
3. HAYEK, F.A.: *Soukromé peníze: Potřebujeme centrální banku?* Praha: Liberální institut, 1999. ISBN 80-902701-1-5
4. KAMINSKA, Izabella. Rival bitcoin currency endures volatile trading debut. Financial Times [online]. 2017 [cit. 2017-11-19]. Dostupné z: <https://www.ft.com/content/3333e108-776d-11e7-90c0-90a9d1bc9691>
5. STROUKAL, Dominik, Jan SKALICKÝ. *Bitcoin: peníze budoucnosti*. Praha: Liberální inistut, 2015. ISBN 978-80-87733-26-4.
6. Zlatý standard. Mises Institute [online]. 2014 [cit. 2017-11-19]. Dostupné z: <https://www.mises.cz/clanky/zlaty-standard-1544.aspx>